

גמ' סנהדרין (טו.) - בגדר קרקע ומטלטלין

רב דניאל שטיין

א. תוס' ב"מ (ק:) - ואע"ג דפליגי הכא לענין שבת מודו כולי עלמא דלאו כבצורות דמיין והתולש.

ב. שו"ע (יו"ד סי' קצ"ח סע' כ') - דוקא בצק שתחת הצפורן חוצץ אבל הצפורן עצמה אינה חוצצת, ואפילו אם היתה גדולה ועומדת ליחתך ופורחת ועוברת מכנגד הבשר, אינה חוצצת. הגה: מיהו כל זה דוקא שאין צואה או בצק תחתיו בשעה שטבלה. ומאחר דכבר נהגו ליטול הצפרנים, אפילו אם צפורן אחת נשאר בידה וטבלה, צריכה טבילה אחרת. וכן נוהגין.

ג. רמב"ם (פ"ה מעילה ה"ה) - אין מעילה אלא בתלוש מן הקרקע אבל הנהגה בקרקע עצמה במחובר לה לא מעל כו', כן המקדיש בית בנוי הדר בו לא מעל.

ד. רמב"ם (פ"ח ע"ז ה"ד) - בית שבנאו העובד כוכבים מתחלה שיהא הבית עצמו נעבד וכן המשתחוה לבית בנוי הרי זה אסור בהנאה.

ה. רמב"ם (פ"ח ע"ז ה"א) - כל שאין בו תפיסת יד אדם ולא עשהו אדם אע"פ שנעבד הרי זה מותר בהנאה, לפיכך עובדי כוכבים העובדים את ההרים ואת הגבעות ואת האילנות וכו' ואת הבהמה הרי אלו מותרין בהנאה.

ו. שו"ע (יו"ד סי' שס"ד סע' א') - קבר של בנין אסור בהנאה אבל קרקע עולם של קבר אינו נאסר. הגה: וי"א דהקרקע שלקחו מן הקבר וחזרו ונתנו עליו דהוי תלוש ולבסוף חברו אסור בהנאה

ז. תוס' גיטין (ד.) ד"ה עד שתהא כתיבתו וחתמתו בתלוש - וא"ת ולמה ליה למינקט וחתמתו כיון שהיתה כתיבה בתלוש אי אפשר לחתימתו שתהא במחובר וי"ל דמשכחת לה שכתבו על אילן תלוש ואח"כ נטעו והשריש וחתמו.

ח. שו"ע (יו"ד סי' ו' סע' ב') - השוחט בדבר המחובר לקרקע או לגוף, כגון צפורן ושן המחוברים בבהמה, שחיטתו פסולה. ובתלוש מן הקרקע ולבסוף חברו בקרקע, לא ישחוט, ואם שחט, שחיטתו כשרה ואפילו אם בטלו, והוא שלא יהא נשרש בארץ אחר שבטלו.

ט. הגהות רע"א לשו"ע (שם) - ותמוה לי למה דהעלה הש"ך לעיקר בחוה"מ סי' צ"ה דאדם אתקש לקרקע וקרא דוהתנחלתם אף דבעבד כנעני כתיב מ"מ ילפינן מיניה אדם דעלמא דל"ש א"כ מאין פסיקא לן דשוחט בצפורן המחובר בבהמה דפסול הא מתני' קתני רק והצפורן ומפרש בגמרא משום מחובר ודלמא מיירי בצפורן דהשוחט עצמו או שאוחז ביד אדם אחר ושוחט בצפרנו וזה הוי כמחובר לקרקע וכו' אבל בצפורן של בהמה י"ל דכשר לשחיטה כמו בכל הני.

י. גמ' שבת (פא:) - גופא אמר ריש לקיש צרור שעלו בו עשבים מותר לקנח בה, והתולש ממנה בשבת חייב חטאת, אמר רב פפא שמע מיניה מדריש לקיש האי פרפיסא שרי לטלטולי, אמר אביי פרפיסא הואיל ואתא לידן נימא בה מילתא, היה מונח על גבי קרקע והניחו על גבי יתדות מחייב משום תולש היה מונח על גבי יתדות והניחו על גבי קרקע מחייב משום נוטע.

יא. רמב"ם (פ"ח שבת ה"ד) - גבשושית של עפר שעלו בה עשבים הגביה מעל הארץ והניחה על גבי יתדות חייב משום תולש.

יב. רמב"ם (פ"א תרומות הכ"ג-כ"ה) - עפר חוצה לארץ שבא בספינה לארץ בזמן שהספינה גוששת לארץ הרי הצומח בו חייב בתרומה ומעשרות ושביעית כצומח בא"י עצמה וכו', עציץ נקוב וכו' והיה עיקרו בארץ ונופו חוצה לארץ הולכים אחר הנוף.

יג. רשב"ם ב"ב (קכח.) ד"ה ורב נחמן - דנהי דאתקש לקרקעות כדכתיב (ויקרא כה) והתנחלתם ה"מ לדברים הכתובים בתורה כגון לקנותן בכסף בשטר ובחזקה ושלא ליטע עליהן ושאינן בהן אונאה אבל לענין ב"ח כמטלטלי דמי דאין ב"ח סומך אלא על קרקעות שאין יכולין ליאבד ולא לזוז ממקומן אבל אעבדים לא סמכא דעתיה הלכך לא משתעבדי ליה.

יד. נמק"י לב"ק (לד: בדפי הרי"ף) - והעיקר בזה שבכל דברי תורה עבדא כמקרקעי דמי כשבועה ואונאה ותשלומי כפל ודיני שומרים ופדיון בכור וכו' אבל ההיא דב"ב וכו' מפני שאין דעתו של מלוה עליהן לפי שיכול הלוה להבריחן דומיא דמטלטלין וכן בדינא דאגב דאפשר דהוי דין תורה דבקדושין [דף כו א] מפיק ליה מדכתיב ויתן להן אביהם וכו' ערים בצורות אף הוא תלוי בדעתו של אדם שומך הדבר המטלטל על הקרקע שהוא עיקר לעולם שאדם סומך בו ולפיכך עבדים כיון שאין אדם סומך עליהם אי אפשר לסמוך מטלטלין עליהם וכו' כרבינו שמואל ז"ל בבבא בתרא והוא עיקר.